

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 7 mars 1905, kl. 1 e. m.

*Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 2,
i anledning af väckt motion om skrifvelse till
Kungl. Maj:t angående förbud att såsom förnamn
använda andra personers släktnamn.*

Till utskottet har för förberedande behandling hänvisats en af herr *G. M. Sandin* inom Andra Kammarerna väckt motion, n:o 116, hvari hemställes, »att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det Kungl. Maj:t behagade låta utarbета och för Riksdagen till antagande framlägga sådant tillägg till Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående antagande af släktnamn den 5 december 1901, att det varder i lagen uttryckligen förbjudet att såsom dopnamn = förnamn använda andra personers släktnamn».

Motionärens skäl för denna hemställan är, att det skydd mot obehörigt antagande af släktnamn, som ifrågavarande förordning afsett att skänka, enligt hans mening icke vunnits.

Det står nämligen — säger han — hvar och en fritt att använda släktnamn såsom dopnamn. Då barnen sedan blifva större, kunna de ju utesluta sitt egentliga släktnamn, och sedan återstår för dem det i dopet erhållna namnet.

En i detta afseende belysande »namnfråga» har förekommit inom Karlskoga församling i Örebro län.

Ingenjör O. Westerberg anhöll hos pastor därstädes att i kyrkboken få inskrifven en — af annan präst döpt — gosse med namnet Bengt Olof Fähræus.

Pastor i Karlskoga nekade införa namnet Fähræus såsom dopnamn, enär han ansåg det vara andra personers egenartade tillnamn. Domkapitlet i Karlstad ålade honom emellertid införa detsamma, hvilket väl ock har skett. Sedan har om saken åtskilligt skrifvits, och tar jag mig friheten ur Nya Värmlands-Tidningen för den 17 innevarande januari anföra hvad pastor i Karlskoga själf säger om saken:

Det var bekant, att ingenjör Westerberg af Konungens befallningshafvande i Örebro län fått afslag på sin ansökan att kalla sig Fähræus. Då så hans son Bengt Olof för mig anmäldes skola inskrifvas i kyrkböckerna med namnet Fähræus, som ju ej är något förnamn, utan andra personers egenartade och introducerade släktnamn, ansåg jag mig böra vägra införa detta namn, emedan här tydliggen förelåg ett försök att kringgå släktnamnslagen. Detta ansåg jag så mycket tydligare, som Fähræus i namnföljden (Bengt Olof Fähræus) var placeradt så, att det faktiskt för barnet i fråga blir ett nytt tillnamn eller i hvarje fall en tillökning af dess rätta släktnamn. Barnet eller längre fram i tiden mannen i fråga kan ju teckna sitt namn B. O. Fähræus Westerberg eller — om han benämnes Bengt — Bengt Fähræus Westerberg. Det finns väl ändå ingen människa, som läser eller hör detta, som ej får den uppfattningen, att mannens tillnamn är Fähræus Westerberg. Officiellt heter han ju också så, ty i ett prästbetyg behöfver eller får ej särskildt anmärkas, hvilket som är för- eller tillnamn.

Det må tyvärr vara sant, att inga föreskrifter finnas rörande dopnamn, men häraf får man enligt mitt förmenande ej draga den slutsatsen, att man får kalla sitt barn hvad man behagar. Det finnes andra lagar, som inskränka min rätt härutinnan. Lagen om anständighet medför en sådan inskränkning. Ingen kan väl få gifva sitt barn ett namn, som sårar anständigheten. Släktnamns-lagen anser jag vara en annan sådan lag, som hindrar mig att gifva mitt barn ett namn, som är en annan släkts egenartade eller introducerade tillnamn, i synnerhet om jag, såsom här är fallet, själf blifvit nekadt att bära detta namn. I annat fall blir det ett tydligt kringgående eller trotsande af lagen, något som man väl bör söka hindra.

Släktnamnslagen har ju tillkommit för att skydda en persons namn såsom varande hans personliga tillhörighet. Denna lag blir faktiskt omintetgjord, om man vid dop eller inskrifning i kyrkböcker får tillägna sig, låt vara såsom förnamn, andra människors släktnamn. En person, som bär ett egenartadt, känt släktnamn, känner sig nog lika mycket kränkt, om hans namn annekteras af Per och Pål som förnamn eller som tillnamn. Det finns också fall, då en persons ena förnamn på samma gång blir hans tillnamn. Om t. ex. Anna Olsdotter låter döpa eller inskrifva sin oäkta son med namnet Georg Adlersparre, så har ju denne intet mera tillnamn, utan kommer i allmänna samlifvet att benämnas Adlersparre.

I samma tidning för den 26 dennes förekommer åter en i denna sak upplysande »insändare». Den lyder som följer:

Det är, såsom i tisdagsnumret förra veckan anmärktes, en för släktnamnsförordningen viktig fråga, som nu träd fram. I själfva verket gäller här, om man skall kunna antaga ett nytt släktnamn på annan väg än den, förordningen anvisat. Det säges nu, att Fähræus, som hittills varit och i det allmänna medvetandet väl alltid skall förblifva ett släktnamn, ej mera är ett släktnamn, då det ingått såsom dopnamn tillsammans med de öfriga dopnamnen Bengt och Olof. Om det nu också lyckas att *inför lag* genom dopet så förvandla ett namns egenskap af att vara släktnamn, så lyckas det nog aldrig *inför det allmänna medvetandet*, enär i vårt land gränsen mellan släktnamn och förnamn länge varit tämligen markerad och oomtvistad. Man kan ju säga, att den blifvande mannen Bengt Olof Fähræus Westerberg icke får skrifva Fähræus-Westerberg, eller man kan säga, att namnet Westerberg såsom det sista ju skall uppfattas såsom det verkliga och egentliga släktnamnet. Saken har dock en betänkelig sida, på hvilken dessa rader velat fästa uppmärksamhet.

Som bekant, finnes nu en förordning, som säger, att man *icke* så utan vidare får antaga släktnamn. Men såvidt mig känt är, finnes ingen förordning, som säger, att man måste *hafva* ett släktnamn. Och de äro icke så få, som helt enkelt kasta bort sina släktnamn och skrifva sig med sina dopnamn allenast, t. ex. Karl Otto Andersson; han kallar och skrifer sig rätt och slätt Karl Otto. Och det lär väl ingen kunna förneka honom. Han är ovedersägligen döpt till Karl Otto. Och han har väl rätt att söka reda sig i världen utan släktnamn. Han är ej mig veterligen lagligen förpliktad att behålla det han haft, ehuru han ej utan tillstånd får tillägna sig ett annat. Om nu vår lilla Bengt Olof Fähræus Westerberg, vorden en man, skulle blifva missnöjd med sitt släktnamn Westerberg, så kan han »slunga» det och skrifva sig allenast med sina dopnamn Bengt Olof Fähræus.

Som af ofvanstående synes framgå — tillägger motionären — är lagen om släktnamn icke tillfyllestgörande i dess nuvarande skick. För vederbörande prästerskap skulle det äfven utan tvifvel vara behagligare, om mera direkta föreskrifter förefunnes.

Frågan om en rättsordning angående personnamn framfördes i Riksdagen år 1896, då herr S. Wieselgren inom Första Kammaren föreslog, »att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, som erfordras för att bringa till stånd en tillfredsställande rättsordning i fråga om personnamn, samt i de delar däraf, som befinnas ingå under Riksdagens lagstiftningsrätt, förelägga Riksdagen förslag till de bestämmelser, som för ändamålets vinnande äro nödiga».

Såsom redan af denna hemställan framgår, afsåg motionen en rättsordning med afseende å personnamn i allmänhet, alltså icke blott släktnamn utan äfven dopnamn. Rörande dessa senare yttrades i motionens motivering:

Utan allt öfvervägande torde heller icke böra lämnas frågan om viss begränsning af föräldrarnas rätt att gifva sina barn hvilka dopnamn som helst. Denna rätt bör ej utesluta barnens skyddande från att under hela sitt lif dragas med dopnamn, hvilka göra dem till föremål för gäckeri och åtlöje och hvilka i och för sig kunna vara verkliga vidunderligheter. Våra kyrkböcker visa, att föräldrar såsom förnamn åt sina barn använda ej blott efternamn — såsom t. ex. Enebom, Karlander, Selander, Österberg-Tidemand m. fl. — utan ock namn på orter, såsom t. ex. Leipzig, Plymouth, Sköfde, Kalmar etc., samt, nästan än värre, de orimligaste nybildningar eller förvridningar, sådana som t. ex. Knoppi, Dynamiel, Kaspergenia, Kledina, Konselia, Löfrelida, Nattsina, Parafina, Sofilis, Frangdor, Joelm, Notarius, Viktanael, Yreis, Sexvall, Fjorotia o. s. v. Komminister K. J. Kjollerström meddelar i sin svenska namnbok (Ulricehamn 1895) flera hundra dylika dopnamn, från hvilkas bärande vederbörande barn i sanning bort vara befriade. Döpelseaktens helgd torde ock kräfva någon hänsyn. Det synes mig därför vara väl värdt att tillse, huruvida icke, i likhet med hvad i Frankrike och Danmark äger rum, någon gräns af lagstiftningen bör uppdragas för föräldrarnas rätt att bestämma dopnamnen för sina barn.

Motionen behandlades af lagutskottet, hvilket hemställde, att densamma ej måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd. Med afseende på den del af motionen, som gällde dopnamn, var dess motivering för afslag af följande lydelse:

Hvad först beträffar motionärens förslag att genom lagstiftning inskränka föräldrars rätt att för sina barn välja dop- eller förnamn, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka detta. Det är visserligen visadt, att denna rätt i vissa fall kan anses vara missbrukad, men sådant lärer dock, om man ser på förhållandet i stort, höra till undantagen; och då därigenom ej någon verklig skada, om också ett visst obehag, kan anses följa för dem, som erhållit mindre lämpliga förnamn, hvilka för öfrigt i dagligt tal i allmänhet förändras till mindre stötande former, synes berörda förhållande ej utgöra tillräckligt skäl för en inskränkning i denna föräldrarnas rätt. Beaktansvärda svårigheter torde väl också möta att på ett lämpligt sätt meddela stadganden om den kontroll härutinnan, som skulle utöfas. Att, på sätt i Frankrike lärer vara föreskrifvet, man endast skulle få använda vissa på förhand angifna namn, anser utskottet ingalunda kunna förordas, och att åt pastor eller annan myndighet uppdraga pröfningen uti ifrågavarande hänseende synes utskottet jämväl betänkligt. Man torde för öfrigt hafva allt skäl att antaga, att det öfverklagade missbruket härutinnan i mån af stigande folkupplysning skall alltmera aftaga äfven utan något ingripande i lagstiftningen på denna del af privatlivets område.

Motionen vann bifall i Första Kammaren, men i Andra Kammaren godkändes lagutskottets utlåtande efter en kort öfverläggning, hvarunder en talare uttryckte sin sympati för förslaget med afseende å släktnamn men instämde i afstyrkandet af den ifrågasatta lagstiftningen beträffande dopnamn.

Vid 1898 års riksdag upptog samme motionär frågan ånyo. På grund af de betänkligheter, hvilka uttalats med afseende på en lagstiftning om dopnamn, blef emellertid motionen nu begränsad utslutande till åtgärder för åvägabringande af en tillfredsställande rättsordning i fråga om *släkt-* eller *efternamn*. Lagutskottet afstyrkte visserligen motionen äfven i dess sålunda modifierade form, men den lyckades det oakadt vinna Riksdagens bifall. I anledning häraf tillkom kungl. förordningen den 5 december 1901 angående antagande af släktnamn, hvilken sedermera blifvit något förändrad genom kungl. förordningen den 13 maj 1904.

I denna förordning är genom dess första paragraf stadgadt:

Anteckning i kyrkobok därom, att någon antagit nytt släktnamn, må ske endast:

1) då Konungen för särskildt fall förordnat om det nya namnets antagande;
2) då någon, som saknar släktnamn, såsom sådant namn antagit sin faders, farfaders, morfaders eller i almanackans namnlängd intaget manligt förnamn, med tillägg af »son» eller dylikt, som utmärker härkomst, eller ock gårdsnamn, hvarmed han efter ortens sed allmänligen benämnes, eller då fränskild hustru återtagit släktnamn, som före äktenskapet tillkom henne; eller

3) då särskildt godkännande af det nya namnet blifvit, efter hvad i denna förordning sägs, meddeladt.

Det är till denna förordning herr Sandin nu önskar ett tillägg, hvarigenom skulle varda uttryckligen förbjudet att såsom dopnamn = förnamn använda andra personers släktnamn. Syftet härmed skulle, såsom af motiveringen framgår, vara att hindra antagandet af sådana dopnamn, som under vissa omständigheter kunde få sken af att utgöra släktnamn.

Enligt numera hos oss gängse sed bestå personnamn af förnamn (dopnamn) och tillnamn (fadersnamn, släktnamn, efternamn). I anslutning härtill är i kungl. förordningen den 6 augusti 1894, angående kyrkoböckers förande, med de ändringar densamma erhållit genom kungl. förordningen den 5 december 1901, under reglerna om födelse- och dopbok, församlingsbok samt flyttningsbetyg stadgadt:

Födelse- och dopbok. Kol. 8.

Dopnamn må ej ändras. Förnamn, hvilka efter författningsenlig anmälan blifvit i denna kolumn införda, må ej på annat sätt ändras än genom tillägg af namn, som vid dop möjligen blifva utöfver de i boken redan införda namnen någon gifna.

Församlingsbok. Kol. 1.

Personernas för- och tillnamn skola fullständigt och utan förkortningar utskrifvas. Härvid må, liksom i öfriga kyrkoböcker, där pastor pröfvar öfverskådligheten så fordra, tillnamn införas före förnamn.

Då i denna kolumn antecknas släktnamn för person, som enligt § 1 mom. 2 kungl. förordningen angående antagande af släktnamn den 5 december 1901 antagit sådant namn, skall för att beteckna, att det nya namnet är *släktnamn*, det fadersnamn eller tillnamn personen förut haft, för honom utsättas inom parentes samt det nya namnet understrykas. Sker anteckning om släktnamn, hvarå godkännande enligt § 6 nyssnämnda förordning vunnits, antecknas tillika i kol. 14 det om godkännandet meddelade beslut.

Vid hvarje anteckning om nytt släktnamn skall, enär det nya namnet tillkommer, förutom hustru, jämväl där ej annat förbehålles äkta barn, som stå under faders målsmanskap och ej fyllt aderton år, det åligga pastor, dels att, därest hustru eller barn, hvarom här är fråga, äro upptagna å annat ställe i församlingsboken än mannen eller fadern, för dem å detta ställe anteckna det nya namnet, dels ock att, därest de tillhöra annan församling och deras kyrkobokföringsort är för pastor känd, meddela uppgift å det nya namnet till pastor i hustruns eller barnets församling för vederbörlig anteckning jämväl därstädes, och skall beträffande denna uppgift och anteckning iakttagas, att, därest mannen eller fadern antagit det nya namnet enligt § 1 mom. 2 ofvannämnda kungl. förordning, hustruns och barnets namn jämväl understrykas.

Flyttningsbetyg.

Å raderna 1, 2 skola införas den flyttandes namn, fullständigt utskrifna, hvarvid iakttages, att, då på grund af reglerna till församlingsboken den flyttandes släktnamn är i samma bok understruket, det fadersnamn eller tillnamn, personen förut haft, skall inom parentes utsättas och det nya namnet understrykas jämväl i flyttningsbetyget.

Med stöd af förevarande bestämmelser har man skäl antaga, såväl att personer i afseende på kyrkobokföring och prästbevis alltid komma att erhålla tillnamn efter sin fader, där denne är officiellt känd, som ock att de med detta sitt fadersnamn lagligen betecknas ända tills de i författningsenlig ordning beredt sig rättighet till att bokföras med nytt släktnamn. Inför detta sakförhållande torde det kunna betviflas, att ett sådant missförhållande som det i de åberopade tidningsutdragen först anförda verkligen skulle kunna inträffa. Låt vara att

den däri omnämnde Olof Westerberg fått sin son döpt till Bengt Olof Fåhræus — i det *enskilda lifet* må denne hans son kallas eller låta kalla sig hvad som helst, men vid *kyrkobokföringen* och i det därpå grundade *prästbetyget* blir dock för honom tillnamnet antingen Westerberg eller ock Olofsson, och detta får han behålla såsom tillnamn, ända tills han *på laga väg* kunnat förskaffa sig något annat. Fåhræus, det sista af hans förnamn, kan aldrig på prästbetyget få sken af att vara hans släktnamn.

Annorlunda förhåller det sig obestriddigen i de undantagsfall, då man har att kyrkobokföra barn, hvilkas fader ej är officiellt känd, d. v. s. en del oäkta barn, hittebarn eller barn, hvilka — såsom det heter — döpas i okända föräldrars namn. Om ett sådant barn — i enlighet med det tänkta fall, som omnämnes i det först anförda tidningsutdraget — antecknas i kyrkobok med förnamnen Georg Adlersparre, så kan det sista namnet utan tvifvel få sken af att vara barnets släktnamn, enär ju intet fadersnamn här finnes att tillfoga. Uti detta hänseende föreligger alltså onekligen en lucka i lagstiftningen. Ehuru denna lucka, så vidt känt är, ännu ej ledt till några följder, som strida mot släktnamnsförordningens syfte, medgifver utskottet gärna *möjligheten* af att så framdeles kan komma att ske. *Då* kan det ock måhända finnas behöfligt att vidtaga vissa åtgärder, hvilka tillförsäkra hvarje barn, således äfven dem, hvilkas fader ej är officiellt känd, ett bestämdt tillnamn, som införes i församlingsboken och på prästbetyget samt omöjliggör den förväxling af förnamn och tillnamn, hvarom i motionen talas.

Däremot kan utskottet icke instämma i motionärens åsikt, att nämnda förväxling borde förekommas genom en lagstiftning, som innefattade förbud att använda vissa namn såsom förnamn. I likhet med 1896 års lagutskott håller utskottet före, att en inskränkning i föräldrars rätt att för sina barn välja förnamn skulle innebära ett intrång på privatlivets område, som alldeles icke motiveras af något trängande behof. Härtill komma de stora svårigheter, hvilka skulle kunna uppstå, då det blefve fråga om att tillämpa ett dylikt förbud. I de flesta fall skulle tillämpningen naturligtvis komma att ske, när barnen framfördes till dopet. Uppenbart är dock, att det tillfället är föga ägnadt för öfvervägande, rannsakande och dömande, huruvida de af föräldrarna föreslagna förnamnen må befinnas vara sådana, att de komma i kollision med den ena eller andra namnförordningen.

För öfrigt är det svårt att föreställa sig, hvad ett förbud mot att an-

vända »släktnamn» såsom »förnamn» egentligen skulle komma att innehålla. Det förhåller sig nämligen ingalunda så, som det påstås i ett af de tidningsutdrag, motionären åberopar, att »i vårt land gränsen mellan släktnamn och förnamn länge varit tämligen markerad och oomtvistad». Man behöfver endast kasta en blick i statskalendern för att blifva öfvertygad om motsatsen. Där träffas en mängd släktnamn sådana som följande: Adam, Adde, Adler, Albin, Allan, Alvin, Ambrosius, Arcadius, Augustin, Aurelius, Austin, Back, Baltzer, Bertil, Bruno, Brydolf, Bure, Cæsar, Caspar, Cato, Claus, Constantin, Cornelius, Dan (jämte Dahn), Donald, Eckert, Ehrling, Elert, Elvin, Enander, Engelbrecht, Engelhart, Ernst, Ewald, Ewart, Ewert, Faxe, Folcker, Folke, Folmer, Frank, Frodi, Froste, Gevert, Gezelius, Gilbert, Guldbrand, Göthe, Hainer, Hector, Heimdahl, Heimer, Helmer, Hemming, Henning, Hildebrand, Hilding, Holmer, Hugo, Humble, Kabner, Karsten, Kay, Lafrentz, Leander, Lennart, Leo, Leon, Leopold, Liss, Lysander, Marcus, Martin, Mathews, Moritz, Nicolai, Philip, Reinhold, Richert, Salomon, Samson, Samuel, Simon, Sivert, Skoglar, Sköld, Sommar, Sten, Thomas, Torulf, Ulf, Valentin (jämte Wallentin), Viking, Vollmer, Waldo, Walter, Werner, Wille, Wollert, Wulff m. fl. Blefve motionärens yrkande bifallet, torde alla dessa namn och många flera därtill icke vidare få användas både såsom förnamn och släktnamn, utan måste det då genom lag fastställas, hvilka namn som rätteligen skulle räknas till den ena eller den andra kategorien.

Då utskottet ej finner skäl att tillstyrka ett insläende på denna väg, anser det sig böra hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 mars 1905.

Å utskottets vägnar:

FRIDTJUV BERG.